

Norges vassdrags- og energidirektorat

Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Saksbehandler, innvalgstelefon

Therese Ramberg Sivertsen, 37 01 78 14

Uttale - høring - tilleggsutgreiing for villrein - revisjon av konsesjonsvilkår - konsesjonssøknad 5 nye kraftverk - Røldal-Suldal-reguleringen

Tilleggsutredningen styrker kunnskapsgrunnlaget om villreinens funksjonsområder. Utredningen dokumenterer at beite- og trekkområder knyttet til isen og nærliggende områder ved Holmavatn og Votna har større verdi enn hva som tidligere er lagt til grunn. Vi vurderer fortsatt at det er betydelig usikkerhet knyttet til hvordan et pumpekraftverk vil påvirke isforholdene og villreinen, herunder om det er mulig å sikre stabile og trygge isforhold gjennom tilpasset drift. Videre vurderer vi at kunnskapsgrunnlaget om samlet belastning av de planlagte tiltakene fortsatt er mangelfullt.

Statsforvalteren i Agder finner ikke at tilleggsutredningen gir grunnlag for å endre vår vurdering om at prosjektet innebærer en klar risiko for vesentlig forringelse av viktige funksjonsområder for villrein i Setesdal Ryfylke villreinområde, og at tiltakene innebærer en klar konflikt med nasjonale interesser for villrein. Statsforvalteren opprettholder vår innsigelse i brev av 02.12.2024 til omsøkte tiltak Kvanndal 2, Røldal 2 og Nova 2 pumpekraftverk i Røldal-Suldalvassdraget.

Statsforvalteren i Agder viser til brev av 03.11.2025 fra Norges Vassdrags- og energidirektorat (NVE) om høring av tilleggsutredning for villrein for nye kraftverk i Røldal-Suldalvassdraget på høring. Videre viser vi til vår høringsuttalelse av 02.12.2024, Statsforvalternes felles innspill som ble oversendt NVE i forbindelse med dialogmøte 10.desember 2024, samt øvrige dokumenter i saken.

Om tilleggsutredningen

Tilleggsutredningen er utført av NaturRestaurering AS på oppdrag for Lyse Kraft, og er direkte knyttet til krav fra NVE i sammenheng med behandlingen av Lyse Kraft sin konsesjonssøknad for opprusting og utvidelse av kraftverkene i Røldal-Suldal.

Rapporten gjennomgår kunnskap om villreinens arealbruk for Hardangervidda og Setesdal Ryfylke, relatert til planlagt installert pumpekraft i Votna og Holmavatnet. For Votna er situasjonen for både Hardangerviddarein og Setesdal Ryfylkerein med og uten tunnelført E134 forbi Votna vurdert.

Hovedfokus i rapporten har vært virkning av pumpekraftverk på isforhold i driftsfasen, og konsekvenser av dette for villreinen. Det er ikke vurdert konsekvenser av øvrige planlagte tiltak og anleggsfasen. Rapporten fokuserer på forhold vinterstid, som er perioden der pumpekraftverk forventes å komme i konflikt med villreinhensyn, gjennom forringelse av isforhold.

I vurdering av påvirkning av pumpekraftverk på isforhold har rapporten tatt utgangspunkt i tidligere fagrapporter i prosjektet, samt supplerende informasjon fra nylig notat utarbeidet av SINTEF om vurdering av isforhold i Holmavatn som øvre magasin i pumpekraftverk, og viser også til erfaringer fra Sira-Kvina og pumpekraftverk på Duge.

For Holmavatn-området (Holmavatn, Holmavassåna og Tverråna) er samlet konsekvens for villreinens trekkfunksjonalitet og lokal beiteutnyttelse vurdert til *noe negativ* (1-). Det vurderes at avbøtende tiltak kan bidra til å oppnå samlet konsekvensgrad lik ubetydelig eller i beste fall positiv.

I vurdering av effekt av pumpekraft på isforholdene i Holmavatn legger NaturRestaurering til grunn at *«pumpekraftverk kan medføre forverring av isforhold gjennom perioder av vinteren, men at det vil være farbar is på Holmavatn gjennom store deler av vinteren. Unntak fra dette kan være tilfeller der klimavariasjon gir ekstremt høye temperaturer og/eller regnvær vinterstid.»*

Gitt tunnelført alternativ på E134, er samlet konsekvens for villrein i Votna-området vurdert til noe negativ konsekvens (1-) for Hardangervidda og middels negativ konsekvens (2-) for Setesdals Ryfylke. Uten tunnelføring er samlet konsekvens vurdert til ubetydelig endring (0) for Hardangervidda og noe negativ konsekvens (1-) for Setesdal Ryfylke. Det vurderes at man med avbøtende tiltak kan oppnå nær ubetydelig konsekvens for samtlige alternativer.

I vurdering for Votna fremheves det at *«Det er planlagt for langt større pumpekapasitet til Votna enn Holmavatn, og dermed potensiale for langt hurtigere vannstandsendringer. Siden dette magasinet også ligger i et mer kupert terreng kan det forventes større påvirkning enn for Holmavatn i form av sprekker og råker langs breddene»*. Videre legges det til grunn at *«pumpekraftverk medfører forverrede isforhold gjennom det meste av vinteren.»*

Statsforvalterens vurdering

Revurdering av Holmavatn og Votna

Vår vurdering er at NaturRestaurering har gjennomført et solid og grundig arbeid med å revurdere verdien av trekk- og beiteområder for villrein ved Holmavatn og Votna vinterstid. Revurderingen bygger i hovedsak på opplysninger fra lokalkjente, ny analyse av GPS-data, og supplerende dokumentasjon. Det fremgår klart av tilleggsutredningen at vinterbeite og trekk over Holmavatn er viktig, og av større betydning for villreinen enn det som ble lagt til grunn i Norconsults opprinnelige konsekvensutredning. Videre vises det til noe høyere verdi av beite- og trekkområdene ved Votna enn tidligere antatt. Særlig viktig for Votna er konklusjonen om at tunnelføring av E134 i tråd med vedtatt reguleringsplan vil ha en positiv effekt på reinens trekk- og beitebruk i området, herunder reinens trekk over isen på Votna vinterstid.

Resultatene underbygger de bekymringene som ble løftet i vår, og en rekke andre høringsuttalelser, til konsesjonssøknaden. Denne oppdaterte faglige kunnskapen er av vesentlig betydning for den videre behandlingen av saken.

Konsekvensvurderinger og avbøtende tiltak

Det foreliggende kunnskapsgrunnlag viser at pumpekraftverk kan medføre betydelig forverrede isforhold og med dette skape vandringshindere for villreinen i vinterhalvåret. Dette bekreftes i tilleggsutredningen. Vi kan ikke se at det har fremkommet ny informasjon som gir grunnlag for å utelukke at pumpeaktivitet innebærer en høy risiko for vedvarende barrierevirkninger på magasinene for villrein i vintersesongen. Det er betydelig usikkerhet knyttet til hvordan pumpekraftverk påvirker islegging og isforhold, i hvilken grad tilpasset drift kan sikre farbar is, samt hvordan forverrede og mer uforutsigbare isforhold påvirker villreinens vandringsmønstre. I tråd med naturmangfoldloven § 9 mener vi derfor at føre-var-prinsippet må legges til grunn i konsekvensvurderingene. Dette innebærer at det for begge magasinene må tas høyde for vedvarende forverrede isforhold gjennom vinterhalvåret.

Usikkerheten knyttet til påvirkning av pumpekraftverk på isforholdene og mulighetene for å påvirke dette, viser for øvrig NaturRestaurering til i avsnittet om avbøtende tiltak i østre vassdrag: *«Hvis erfaring i driftsperioden for planlagte tiltak skulle vise at man ikke oppnår farbar is, dvs. at situasjonen blir mer negativ enn vi har lagt til grunn, kan negativ konsekvens reduseres noe gjennom tiltak som bidrar til redusert ferdsel i viktig villreinhabitat, spesielt en fornuftig omlegging av skiløypa.»*

Videre legges følgende til grunn i konsekvensvurdering for Holmavatn: *«Risikoen for at barrierer oppstår øker med konsesjonssøkt alternativ, men for store deler av vinteren kan farbar is oppnås gjennom tilpasset kjøring av kraftverket.»* (vår understreking). Slik vi leser dette forutsettes det at manøvreringsregimet tilpasses for å oppnå farbar is. Dette er i realiteten et avbøtende tiltak og er også omtalt som sådan i rapporten. Å innarbeide forutsetninger om avbøtende tiltak direkte i konsekvensvurderingen er ikke i tråd med etablert KU-metodikk, og gir etter vårt syn et feilaktig grunnlag for videre vurderinger.

Oppsummert er vår vurdering at barriereeffektene for villrein som følge av oppgradering til pumpekraftverk i Holmavatn og Votna, og derav samlet konsekvens for villrein, fremstår som betydelig undervurdert i rapporten.

NaturRestaurering fremhever at den samlede konsekvensen for villreinen av tunnelføring av E134 kombinert med etablering av pumpekraftverk, vil innebære en forbedring sammenlignet med dagens situasjon, på tross av de negative følgende av pumpevirksomhet. Etter vår vurdering er dette en lite relevant sammenligning. For å bedre tilstanden i villreinområdet må vi *både* iverksette målrettede tiltak og unngå videre forringelse av villreinområdet. Å åpne for inngrep som kan redusere eller motvirke effekten av planlagte tiltak, vil undergrave nasjonal politikk for å sikre en langsiktig ivaretagelse av villreinområdene. Dette gjelder særlig i lys av det pågående arbeidet med tiltaksplaner for villreinområdene.

Tilleggsutredningen legger frem flere aktuelle avbøtende tiltak, som vil være relevante å følge opp i videre vurderinger. Særlig når det gjelder mulighetene for å sikre og stabilisere isforhold med tilpasset drift av pumpekraftverkene, vil det være avgjørende med ytterligere utredninger og kunnskapsinnhenting for å forstå om og hvordan reguleringen kan styres for å påvirke isforholdene. Behovet for mer kunnskap er fremhevet både i SINTEF-notatet, og i tilleggsutredningen.

På generelt grunnlag viser vi til at vilkårsrevisjonen har til hensikt å bedre miljøforholdene og rette opp ødeleggelser fra tidligere inngrep. Villreinfond og kompenserende tiltak som ikke er direkte

relatert til det omsøkte O/U-prosjektet hører etter vår vurdering i utgangspunktet innunder vilkårsrevisjonen.

Samlet belastning

Vi vurderer at kunnskapsgrunnlaget om den samlede belastningen av de konsesjonssøkte tiltakene fortsatt er mangelfullt. Det er behov for en grundig utredning av den samlede belastningen av alle planlagte tiltak som inngår i konsesjonssøknaden, samt avbøtende tiltak. Der det foreligger stor grad av usikkerhet, må føre-var-prinsippet legges til grunn. En slik utredning må omfatte alle påvirkningsfaktorer som kan medføre belastning på villreinen i området, samt andre tiltak av betydning som er planlagt eller under gjennomføring i konsesjonsområdet.

Tilleggsutredningen har tilført ny og verdifull kunnskap om villreinens arealbruk, og har også lagt frem nye relevante forslag til avbøtende tiltak. Dette er viktig kunnskap som må inngå i de videre vurderingene. For en nærmere presisering av behovet for ytterligere utredninger av samlet belastning, viser vi til tidligere høringsuttalelse samt felles innspill fra Statsforvalterne i tilknytning til dialogmøtet med NVE.

Som vi tidligere har påpekt, og slik det også fremgår av tilleggsutredningen, er det viktig at pågående og planlagte prosjekter i ulike konsesjonsområder innenfor villreinområdet ses i sammenheng. For å ivareta hensynet til en arealkrevende art som villrein, er det nødvendig å vurdere samlet belastning og samfunnsnytte av nye, omfattende inngrep ikke bare innenfor det enkelte konsesjonsområdet, men helhetlig for villreinområdene, og også på regionalt og nasjonalt nivå, jf. naturmangfoldloven § 10. Ansvar for å sikre en slik helhetlig tilnærming ligger hos sentrale myndigheter.

Vi viser også til uttalelser fra Statsforvalterne i Vestland, Rogaland og Vestfold og Telemark, samt verneområdestyret for Setesdal Vesthei-Ryfylkeheiane landskapsvernområde.

Oppsummering

Norge har et internasjonalt ansvar for å ivareta villreinen, og det foreligger klare nasjonale mål og føringer for å sikre en langsiktig forvaltning av villreinområdene. I stortingsmeldingen for villrein (Meld. St. 18 (2023–2024)) har regjeringen løftet frem en helhetlig og restriktiv arealforvaltning i villreinfeltet som et strategisk satsingsområde for å møte utfordringene i villreinområdene. I 2025 er dette fulgt opp gjennom flere endringer i sentrale føringer for arealforvaltning, herunder gjennom revisjon av statlige planretningslinjer for arealbruk og mobilitet samt oppdatering av rundskriv T-16.

Vi vurderer at tilleggsutredningen har tilført verdifull kunnskap om villreinens arealbruk, som underbygger vår vurdering fra tidligere høringsuttalelse. Vi legger til grunn at nåværende kunnskapsgrunnlag tilsier at etablering av pumpeaktivitet vil innebærer høy risiko for vedvarende barrierevirkninger på magasinene for villrein i vintersesongen. På denne bakgrunn fastholder vi at omsøkte tiltak Kvanndal 2, Røldal 2 og Nova 2 pumpekraftverk innebærer en klar risiko for vesentlig forringelse av viktige funksjonsområder for villrein.

For å nå målsettingene om en forbedret tilstand i Setesdal Ryfylke villreinområde, er det ikke rom for å åpne opp for tiltak som medfører ytterligere forringelse av villreinområdet.

Dersom prosjektet kan tilpasses gjennom manøvreringsregimer for pumpekraftverkene som sikrer isforhold og ivaretar villreinens naturlige bruk av beiteområder og trekkveier, og dersom øvrige tilpasninger i prosjektet samlet sett reduserer konsekvensgraden til ubetydelig eller positiv, vurderer

vi at prosjektet kan gjennomføres uten å komme i konflikt med nasjonale mål og føringer for ivaretagelse av villrein. Dette forutsetter at det foreligger et tilstrekkelig faglig grunnlag som dokumenterer at tiltakene ikke medfører økt samlet belastning på villreinen.

Vi legger til grunn at NVE som beslutningsmyndighet i det videre vil foreta en samlet vurdering og avveining etter naturmangfoldloven §§ 8 til 12.

Med hilsen

Gunnar Ogwyn Lindaas (e.f.)
miljøverndirektør
Seksjon natur

Anne Fløgstad Smeland
seksjonsleder

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

STATSFORVALTAREN I ROGALAND
STATSFORVALTAREN I VESTLAND
Statsforvalteren i Vestfold og Telemark
Agder fylkeskommune

Postboks 59 Sentrum	4001	STAVANGER
Njøsavegen 2	6863	LEIKANGER
Postboks 2076	3103	TØNSBERG
Postboks 788 Stoa	4809	ARENDAL